

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatus De Statu Hominis Morali In Vita Et Post Mortem

Opfermann, Paul

Moguntiae, 1769

Quæstio I. Quomodo ignorantia vincibilis se habeat ad voluntarium?

urn:nbn:de:hbz:466:1-40701

mi à gravi culpa non vacant in materia venerea; in ceteris, si materia gravis sit: nam motus secundo secundi appetitûs irascibilis non erunt nisi venialis culpa, si materia fuerit levis. Itaque merito Pius V. damnavit hanc *Baji* propositionem 75. *Motus pravi concupiscentiæ sunt pro statu hominis vitiati prohibiti præcepto: Non concupisces; unde homo eos sentiens, & non consentiens, transgreditur præceptum: Non concupisces; quamvis transgressio in peccatum non imputetur.* Non minùs reprobanda est hæc dictio *Jansenii* L. 2. de statu nat laps. c. 14. *Desideria peccatorum non tantum deliberata, sed etiam talia, quæ rationem antevertunt, sunt mala, turpia, illicita.* Certè *Lutheri*, & *Calvini* error fuit, quòd dicerent, concupiscentiam tam in renatis fonte Baptismatis, quàm non renatis, esse peccatum. Errorem hunc damnavit Synodus TRIDENTINA Sess. 5. can. 5.

QUAESTIO I.

Quomodo Ignorantia vincibilis se habeat ad voluntarium?

Inter ignorantiam & nescientiam S. THOMAS I. 2. 59. q. 67. a. 2. hoc statuit discrimen, quòd illa sit Ignorantia, vel carentia scientiæ eorum, quæ homo scire tenetur; nescientia autem sit carentia scientiæ indebitæ. Est autem ignorantia 1° alia juris, qua lex ignoratur, ut si quis ignoret Scto *Macedoniano* veritum esse filiosfam. dare mutuum. Alia facti, ut si quis dans mutuam alteri pecuniam, hunc esse filiosfam. ignoret. Ad ignorantiam Ju-

ris revocatur *ignoratio pœnæ*, ut si quis percussioni Clerici ignoret adnexam esse pœnam excommunicationis. Utraque tam Juris, quàm facti ignorantia vel est *antecedens*, quæ omnem voluntatis actum antecedit, atque ideo nullâ ratione voluntaria est, unde & *invincibilis* dici solet, ac proinde ab omni peccato excusat. Vel est *concomitans*, cum qua actio subsecuta ita ponitur, ut etiam poneretur, quamvis ignorantia abesset, ut si quis vehementer cupiens occidere inimicum, hunc minime cogitans occidat, invincibiliter ratus esse feram. Vel est *consequens*, quæ voluntatis actum consequitur, unde & aliquo modo volita est, ideoque & *vincibilis*. De hac ignorantia dicit S. THOMAS I. 2. q. 76. a. 3. quod sit *voluntaria vel directè*, sicut cum aliquis studiosè vult nescire aliqua, ut liberiùs peccet; vel *indirectè*, sicut cum aliquis propter laborem, vel propter alias occupationes negligit addiscere id, per quod à peccato retraheretur. Ignorantia directè volita dicitur etiam *adfectata*, utpote eorum, qui scire nolunt, ut loquitur S. AUGUSTINUS L. de peccat. mer. c. 3. Indirectè autem volita *negligentiæ* notam habet, atque ideo varios gradus habet, prout negligentia major, vel minor est. *Levis* censetur, cum indagandæ veritati magna equidem diligentia impenditur, ita tamen, ut quædam negligentia interveniat; proinde etiam venialiter solum culpabilis est. *Crassa & lata* datur, quando vix ulla adhibetur diligentia in veritate investiganda. His positis facilè statues, illud, quod ex ignorantia *antecedente* sit, esse involuntarium saltem interpretativè, quia comedens v. g. carnes die prohibito, sic animo dispositus est, ut omni-

omnino istam comestionem non vellet, si de præcepto prohibitivo cogitaret. Ignorantia autem *directè* volita voluntarium adeo non minuit, ut potius augeat; *ex intentione enim voluntatis* (ut ait S. THOMAS I. 2. q. 76. a. 4.) *ad peccatum provenit, quòd aliquis vult subire ignorantiae damnum, propter libertatem peccandi*; quamvis minuere videatur ex parte cognitionis, quia ubi est ignorantia quaecunque, ibi minus cognitionis est. Multò magis ignorantia *indirectè* volita minuit voluntarium, ac proinde etiam peccatum, siue cognitionem spectes, siue adhesionem voluntatis; non tamen à peccato excusat, cum vincibilis sit; quod autem sit ex ignorantia vincibili, re ipsa volitum & cognitum est in sua causa, videlicet ignorantia, quam agens potuit, ac debuit impedire, aut tollere. Unde DAVID Ps. 24. petit veniam eorum, quæ ex huiusmodi ignorantia commiserat, dicens: *Ignorantias meas ne memineris Domine.* Equidem in casu, aut in sensu composito ignorantia vincibilis cujuscunque deest cognitio certa aut probabilis de lege existente; adest tamen suspicio vel dubium, ne fortè lex existat; qui igitur non obstante hoc dubio aut suspicione agit absque inquisitione veritatis, ita animo comparatus est, ut actionem poneret, etiamsi lege prohibitam sciret; & vel ideo culpæ ac poenæ reatum contrahit.

Ut quis censeatur peccare ex ignorantia vincibili, requiritur aliqua advertentia ad legem Dei, vel malitiam actus, sic nempe, ut operans salutem formidet, aut suspicetur, ne id, quod agit, inhonestum sit; & tamen negligat veritatem indolere.

gare. Nam ignorantia censetur theologicè vincibilis, & culpabilis, cùm datur potentia proxima illam vincendi (alioquin nulla daretur ignorantia invincibilis, quia omnis ignorantia remotè, & absolute, saltem per specialem Dei illustrationem superari potest) Hæc autem non datur, ubi nulla est rationis advertentia ad legem, vel malitiam actionis, quia sic nihil est, quod veritatis investigationem suadeat, cùm tamen ratio sine motivo aliquo prudente agere non soleat. Præterea quo pacto malitia actionis homini voluntaria sit, qui nullam illius cognitionem habet? Atque hæc dicta maximè procedunt de illis, qui bonâ fide operari consueverunt, debitamque honestatis & salutis suæ rationem habent. Siquis enim ex eorum numero sit, qui *Jobi 21.* dicebant: *Recede à nobis: scientiam viarum tuarum nolumus;* qui, inquam, mundo carni & damoni indulget omnia nihil eorum scire cupiens, quæ Fidei & morum sunt, quæque ad statum & munia sua pertinent; videntur huic voluntariæ prævaricationes esse, tametsi ad singularum actionum inhonestatem ratio non advertat, aut etiam absit suspicio, ne id, quod nunc agit (nisi actio ex se honesta sit) illicitum sit. Talis enim quòd nullam habeat cognitionem de his, quæ ignorat, aut de inquirendi obligatione; hoc ipsum ei *indirectè* voluntarium est, quatenus directam & expressam voluntatem habet nihil sciendi eorum, quæ ad se pertinent; cùm sciat hac ratione multa se ignoraturum esse, quæ scire illum oporteret. Teneretur itaque retractare causam, sive ignorantiam, omnesque actus malos inde secutos confiteri. Addunt tamen nonnulli, actus hujusmodi peccaminosos

fos non imputari ad novam pœnam distinctam ab illa, quam quis meritus fuit ponendo causam; adeo quidem, ut si quis leviter duntaxat peccasset illam ponendo, actum quoque, qui inde secutus est, tantum veniale peccatum sit, tamen si actus secundum se gravis foret; veluti si quis alteri ex ignorantia solum leviter culpabili dedisset venenum, ajunt mortem inde causatam ipsi equidem imputari, at nonnisi ad culpam levem. In praxi tamen & re ipsa hæc & similia, saltem generatim, à peccato mortali disjungi vix posse videntur.

Respondetur ad objecta.

Obj. I. Si ad hoc, ut quis ex vincibili ignorantia peccet, requiritur advertentia rationis, gravissima sæpe scelera excusationem obtinebunt in iis, quos pravi atque inveterati habitus ad peccandum inclinant, quosque inordinati adfectus propè excæcant: hujusmodi enim cum inhonestè agunt, neque ad legem Dei, neque ad objecti malitiam attendunt; quin tamen dici possint ex ignorantia invincibili operari. *Resp.* In praxi fieri vix unquam posse, ut talis homo nullâ prorsus ratione vel ad legem, vel ad malitiam actionis attendat: tum quia prima & generalia honestatis principia homini congenita sunt; tum quòd conscientia læsa non facile desinat reclamare; sæpe etiam ipsa Societas humana, ejusque vincula & mores talium actionum turpitudinem exprobrant; neque inter gentes moratas quemquam facilè invenias, qui in meridie, & aliorum conspectu similia patrare audeat; proinde homo & in semet ipso habet, & in aliis, atque in
ipsis

ipsis adeo rebus inanimatis, unde intelligat debitum & obligationem vel abstinendi, vel saltem inquirendi; quo neglecto quis neget enim cum aliqua rationis advertentia ad legem, aut malitiam actus operari? si tamen supponas, omnem prorsus advertentiam rationis abesse; ad summum talis actus erit peccaminosus in sua radice; quatenus ponens causam jam tum in actionem huiusmodi consentit, quando advertit illam ex ignorantia sua secuturam esse. Ceterum placitum TT. certissimum est, peccatum quodvis esse voluntariam & liberam legis transgressionem: repugnat autem actum esse *moraliter* voluntarium & liberum, ubi nulla datur cognitio, ac ne suspicio quidem legis existentis, vel malitiæ actionis, uti manifestum est in amentibus, & infantibus, atque etiam in motibus primo primis respectu hominis adulti, & sanæ mentis.

Inst. I. Qui ex proposito negligit concionem, ne audiat denunciari jejunia per hebdomadem fortè occurrentia, peccat plenâ refectione in die jejunii sumptâ, quamvis non cogitet de malitia hujus actionis. *Resp.* Qui fieri posse credam, ut tali, cum jam ab initio suspicatus fuerit, ne dies jejunii eâ hebdomade occurrerent, nulla deinceps suspicio occurrat de obligatione jejunandi? proinde ad inquirendam veritatem tenetur, quæ ipsa obligatio cum aliqua rationis advertentia ad legem, vel malitiam comestionis conjuncta est. Immo jam tunc sufficienter advertebat ad inhonestatem actionis, cum ignorantiam voluntariè admisit, eoquod prævidere posset, & deberet, ex hac sua ignorantia actus prohibitos fortassis secuturos esse.

Inst.

Inst. 2. Certum est, ex ignorantia vincibili peccasse eos, qui Apostolos occiderunt: illi autem ad legem prohibentem, vel actionis malitiam adeo non advertunt, ut etiam putaverint obsequium se præstare Deo. *Resp.* Falsum est, occisores hujusmodi, saltem omnes, nullo modo advertisse ad legem & malitiam actionis: Apostolorum prodigia, vitæ sanctitas, mansuetudo, patientia, aliaque facta præclarissima, quæ in ore omnium conspectuque versabantur, an sceleris atrocitatem prorsus incognitam sinerent? esto, obsequium se præstare Deo arbitrati fuerint; at certè oppositum formidabant.

Obj. II. Ignorantia vincibilis ex communi notione est, quæ potest, ac debet deponi; sæpe autem deponi absque ulla rationis advertentia ad legem, vel actionis malitiam posset, modò commodi aut incommodi exinde nascituri ratio haberetur, aut homo ad se ipsum suasque actiones magis attenderet. *Resp.* Recepta illa à T. T. notio ita intelligi debet, ut ignorantia sit vincibilis, quæ proximè deponi potest; alioquin omnis ignorantia esset vincibilis, quia nulla, aut vix ulla est, quæ remotè deponi nequeat. Commodum verò, aut incommodum, quod ex actione nascitur, necdum facit, ut operatio *moraliter* voluntaria sit, *h. e.* imputabilis ad demeritum, quia sic nondum cognoscitur moralis honestas, aut inhonestas, neque existentia legis. Et nonne id ipsum commodum, vel incommodum actionis cognoscitur, ubi actio ponitur ex ignorantia invincibili? vel igitur illa cognitio non sufficit; vel nulla datur ignorantia invincibilis. Ad ultimum quod attinet: pone hominem continuò ad se suaque reflectentem: is procul dubio lapsus suos præ alio sui incurio faciliùs cognoscet;
at

at non sine rationis advertentia ad legem, vel honestatem, aut inhonestatem actionis operabitur. Et nihilominus cum Propheta clamare poterit: *Ab occultis meis munda me. Ps. 18.* vel dicere cum Apostolo: *Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc justificatus sum;* quia hominis etiam solertissimi memoriam fugiunt plures actus interni, saepe etiam externi, qui cum sunt, vix percipiuntur, quin tamen omnino non percipiantur.

α) Non modicum est discrimen inter ignorantiam, & inadvertentiam, inter peccata ignorantiae, & peccata inadvertentiae. Ignorantia quippe opponitur scientiae, inadvertentia autem soli reflexioni. Peccare ex ignorantia, est violare legem ignoratam, sive hac ignoretur absolute, sive ignoretur obligatio, quam lex nobis imponit in ordine ad certas actiones, & certas circumstantias. Peccare autem per inadvertentiam, est transgredi legem, non ignorando istam, aut obligationem ex ea natam, sed ex defectu actualis ad eam attentionis, aut reflexionis ad circumstantias; in quibus sumus constituti.

β) Sicut datur ignorantia culpabilis, & non culpabilis, ita dantur inadvertentiae culpabiles, & non culpabiles; prioris generis sunt, quae nobis sunt involuntariae; istae nobis voluntariae. Causae inadvertentiarum huiusmodi in nobis sunt vel virtutis imaginatricis volubilitas, vel inconstantia animi, vel adfectus male ordinati, aut prava consuetudo; his enim stantibus tametsi nostrarum obligationum habere notitiam possimus, sicque ignorantia absit; saepe tamen nos impediunt, quominus ad officia nostra, & obligationes animum reflectamus; qui ipse reflexionis defectus inadvertentiam constituit. Et quidem si ista causatur à primis & indeliberatis passionis cujusdam nos subito abripietis motibus; tunc neque voluntaria nobis est, neque libera, ideoque nec peccatum. *Nemo enim peccat in eo, quod cavere non potest.* Ita S. AUGUSTINUS L. 3. de lib. arb. Si verò impetus passionis, aut imaginationis nostrae diutius perseveret ob quamdam negligentiam volun-

voluntatis nostræ illum reprimere negligentis, ita ut per hoc mens nostra de novo impediatur reflexionem circa malum facere; tunc inadvertentia evadit voluntaria, non quidem in se, sed in sua causa, quæ est ille ipse impetus passionis, aut imaginationis, quem voluntas statim ac advertit, reprimere negligit; magis autem aut minus grave peccatum erit, quo materia majoris aut minoris momenti fuerit, aut major minorve negligentia intercesserit. Siquis deliberatè ac studio in tali occasione mentem suam a lege Dei avertat, ut eam occupet v. g. cogitatione de objecto peccaminoso, ac ne turbetur idea grata, quam habet de illicita voluptate; tunc inadvertentia sic causata & ipsa peccaminosa est, & plures effectus peccaminosos post se trahit. Deordinatio, & adhesio mentis ad objectum prohibitum, ad illam inadvertentiam consequentes justè imputantur, æque ac ipsa inadvertentia. Proinde voluntas in tali casu causans inadvertentiam, inadvertentia ipsa, & quæ hanc consequitur, perversa voluntatis ad objectum vetitum adhesio, totidem peccata sunt, vel potius ob unionem, qua omnes hi actus interiores ad invicem connectuntur, & ob dependentiam, qua unus ab altero dependet, moraliter nonnisi unum solum peccatum sunt, plurium actuum malitiam in se continens, quorum singuli divinæ Legi adversantur.

7) Sequitur ex his, inadvertentias nostras tantò magis culpabiles esse, quanto plus libertatis in illis est. Ceterà perplexitates, atque incertitudines, in quibus viri etiam docti, & timora i persæpe hac in parte versantur, satis ostendunt, nos in nobis ipsis non habere certam veritatis regulam, quæ ad omnes nostros motus internos se extendat, ut eorum libertatem ac necessitatem exactè discernere valeamus; sicut nec certa & generalis regula in nobis est ad discernendos diversos libertatis gradus, secundum quorum proportionem peccati gravitas in hujusmodi casibus crescit, aut diminuitur. Istud facillè largiuntur omnes, inadvertentiæ semideliberatæ peccata, & in materiis levioribus, ordinaria esse etiam hominum vitæ cateroquin integritatis amantium & studiosorum. Nimirum hi quoque levem quamdam, & confusam malitiæ ideam ut plurimum habent, quæ ipsum præcessit actum, quo voluntas peccatum admi-

fit. Inter hæc peccata dantur aliqua, quorum non reminiscimur; & alia quorum memoria occurrit, quin tamen recordemur amplius, in illo objecto malitiam quamdam nos apprehendisse; eoquod præterita illa perceptio adeo levis fuerit, ut nullum ejus vestigium in cerebro remanserit, quo illius recordatio rursus excitari posset. Atque hæc sunt illa peccata, quorum veniam petierunt Sancti dicentes: *ab occultis meis munda me Domine.*

1) Vocantur itaque hæc peccata inadvertentiæ, non quod omnem libertatis usum excludant, aut omnem omnino reflexionem supra malitiam objecti; nam repugnat dari peccatum sine libertate, & libertatem sine cognitione; sed quatenus opponuntur illis, quæ cum advertentiæ, & plena reflexione committuntur; tum etiam, quia in instanti, quo ea committimus, actualem malitiæ cognitionem non habemus, sed jam habuimus antea, quæ tamen dissipata est ob motivum quoddam speciosum, cui amor nostri proprius mentem nostram continuò applicuit, sicque nos ipsos seduxit.

2) Catholici omnes principii 1. co ponunt, nullum dari peccatum actuale, quod effectus non sit libertatis nostræ vel mediatum, vel immediatum; simulque aliam veritatem tamquam certam, & irrefragabilem supponunt, dari videlicet peccata inadvertentiæ, ac subitæ præoccupationis, siue talia, quæ committuntur, quin ea cognoscamus illo ipso instanti, quo committimus. Quæ tamen in his omnibus discernendis reperitur, difficultas homines sæpe impellit ad perniciosissimas sequelas inde deducendas. Ex 2do enim principio nonnulli inferri debere contendunt, dari peccata actualia, à Deo nobis imputanda, ac punienda, quæ tamen nulla prorsus ratione libera nobis sint. Quod adfirmare, idem est ac tueri: in statu naturæ lapsæ ad merendum vel demerendum sufficere libertatem à coactione, non autem requiri libertatem à necessitate; quæ est formalis *Jansenistarum* hæresis. Certè libertas à necessitate non datur, ubi nulla datur voluntarietas, voluntarium autem sine cognitione non datur, quia nihil volitum nisi præcognitum.

3) Ad peccata *Libertinorum* quod attinet, cujusmodi sunt dissolutiones in materia luxuriæ & ebrietatis, impie-

tates

tates, contemptus, & omissiones piarum functionum inter Christianos usitatarum, uti audiendi Missam in diebus Dominicis & Festis, confitendi in paschate, jejunandi in Quadragesima, abstinendi ab esu carnum in diebus Veneris ac Sabbathi, & similia; hæc qui per in advertentiam fieri diceret, næ is risu omnium explodi mereretur. Quis vel solum imaginari sibi queat, talem hominem committere v. g. adulterium per inadvertentiam, quantumcunque etiam vehemens & roborata in ipso fuerit consuetudo impuritatis; vel eum violare jejunium quadragesimale manducando singulis diebus carnes, quin cogitet, vel apprehendat, quod taliter agendo Deum offendat. Vel solum exemplum, ac reliquorum Christianorum praxis, aliaque sexcenta objecta, quæ *Libertinorum* oculis obversantur, perpetuò suscitant in eorum mentibus ideam de offendendo Deo. Esto, nonnisi confusam de hoc ideam habeant; at in iis semper occasionibus istam habent, de quibus paullo ante dixi. Aliud est circa peccata cogitationum, aut etiam certorum verborum, in quibus ob vim consuetudinis inadvertentia locum habere aliquando posse videtur, quamvis sat multo opus sit tempore, usque dum ad eam perveniatur consuetudinem, quæ id genus peccata absque ulla reflexione committi faciat. Multorum sæpe annorum intercapedine opus est, donec conscientia quasi cicur reddatur adversus illa monstra, quæ primis vicibus, cum eidem sese repræsentarent, magno eam horrore perculerunt. Horror iste non omnino dissipatur, nec post millesimum fortassis peccatum, tunc maximè, ubi christiana educatio in animam certa pietatis semina sparsit, quæ penitus vix unquam suffocantur. Unde conficitur, non adeo magnum esse numerum hujusmodi peccatorum, quæ absque omni advertentia committi soleant. Sed sint talia; adhuc peccata sunt, & imputabilia in sua causa, cum in sua causa prorsus libera fuerint, nec sint nisi sequelæ & effectus peccatorum omnino voluntariorum, & liberrimè iteratorum. Peccator ipse non potuit non animadvertere, fieri in se hac ratione consuetudinem, ideoque potuit ac debuit hanc peccandi necessitatem prævidere, quam hujusmodi consuetudine contraheret. Itaque ex eo tempore, quo consuetudo talis fuit, ut huius peccatori posset esse causa committendi

peccata sine ulla reflexione, ex eo, inquam, tempore peccata moraliter ob vim consuetudinis hoc modo committenda, ipsi evaserunt imputabilia in sua causa. Quousque verò consuetudo crevisse debeat, ut peccata non amplius dici queant libera in se ipsis, sed solum in sua causa; de hoc peccatores consuetudinarii ipsi certius ferre testimonium possunt, res enim sic comparata est, ut sola illis conscientia respondere possit.

Q U A E S T I O I I .

Utrum ignorantia invincibilis à culpa excuset?

61. *Varia sententia.* Ignorantiam invincibilem facti, & Juris positivi, tam divini, quàm humani, tollere voluntarium, & à peccato formali excusare, ipsi etiam Hæretici fatentur; negat autem *Lutherus*, & post illum *Jansenius*, excusari à peccato formali operantem ex ignorantia invincibili Juris naturalis. Et prior quidem (cui etiam consentit *Calvinus* in c. 12. *Lucæ*) in c. 12. *Gen.* inquit: *Falsa est illa Scholasticorum celebris sententia de ignorantia invincibili excusante; cum antea in c. 1. Gen. dixisset: Scholastici dicunt invincibilem ignorantiam reddere excusabiles: tanta cæcitas est in Papæ scholis, & ecclesiis.* Posterior autem L. 2. de statu nat. laps. c. 2. ait: *Hic igitur primò queri potest: utrum aliqua sit ignorantia invincibilis juxta doctrinam Augustini, quæ tamen non excuset actum, qui inde sequitur, à peccato: generale namque videtur Scholasticorum pronunciatum esse, quòd, quidquid ex invincibili sit ignorantia, hoc ipso culpâ vacet. Quæ sanè doctrina quamvis humanæ rationi, qua nititur, valde plausibilis esse videatur; difficile tamen est cum Augustini do-*